

VALTIONEUVOSTON ASETUS HOLHOUSASIOIDEN REKISTERISTÄ SEKÄ ERÄIDEN MUIDEN DIGI- JA VÄESTÖTIETOVIRASTON TOIMIALAA KOSKEVIEN VALTIONEUVOSTON ASETUSTEN MUUTTAMINEN TAI KUMOAMINEN OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALALLA

1. Johdanto

Laki Digi- ja väestötietovirastosta (304/2019) tulee voimaan 1.1.2020. Lailla yhdistetään nykyisten Väestörekisterikeskuksen, maistraattien sekä Itä-Suomen aluehallintovirastossa toimivan maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikön tehtävät uudeksi kokonaisuudeksi Digi- ja väestötietovirastoon.

Eduskunta on x.x.2019 hyväksynyt hallituksen esityksen Digi- ja väestötietoviraston toimialaa koskevien lakien muuttamisesta. Tarve lakien muuttamiselle johtuu edellä todetusta tehtävien uudelleenorganisoinnista. Esitykseen sisältyvät muutoslait on vahvistettu y.y.2019. Lainsäädännön muutostarpeiden lisäksi organisaatiouudistuksesta johtuu tarve muuttaa myös asetustasoista sääntelyä.

Maistraattien, Väestörekisterikeskuksen ja Ahvenanmaan valtionviraston ylläpitämiä henkilörekistereitä koskeva sääntely on organisaatiouudistuksen yhteydessä keskitetty väestötietojärjestelmää lukuun ottamatta lakiin Digi- ja väestötietoviraston eräistä henkilörekistereistä (/ , jäljempänä *rekisterilaki*). Lain 9 §:n nojalla tarkemmat säännökset holhousasioiden rekisterin tietojen tallentamisen ajankohdasta sekä edunvalvontavaltuutuksesta tallennettavien lisätietojen yksityiskohtaisesta sisällöstä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Holhousasioiden rekisteristä annettavan uuden valtioneuvoston asetuksen lisäksi ehdotetaan muutoksia muihin valtioneuvoston asetuksiin oikeusministeriön hallinnonalalla, joiden muutostarve johtuu edellä mainitusta organisaatiouudistuksesta. Samassa yhteydessä ehdotetaan kumottavaksi yksi asetus tarpeettomana. Asetukset on yksilöity perusteluineen alla.

2. Toimivalta

- 1) Laki Digi- ja väestötietoviraston eräistä henkilörekistereistä 9 §
- 2) Avioliittolaki (234/1929) 16 §:n 2 momentti, laki avioliittolain voimaannpanosta (235/1929) 16 §
- 3) Etu- ja sukunimilaki (946/2017) 21 §:n 1 momentti, 29 §:n 3 momentti, 35 §:n 3 momentti, 46 §
- 4) Isyyslaki (11/2015) 60 §:n 1 momentin 3 kohta
- 5) Laki ulkomaisten yleisten asiakirjojen laillistamisvaatimuksen poistamisesta tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (675/1985) 2 §
- 6) Valtion maksuperustelaki (150/1992) 8 §:n 2 ja 3 momentti
- 7) Rikosrekisterilaki (770/1993) 12 §
- 8) Laki oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta (378/2005) 24 §

3. Yksityiskohtaiset perustelut

1. Valtioneuvoston asetus holhousasioiden rekisteristä

1 §. Edunvalvontavaltuutuksesta tallennettavat lisätiedot. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tietoista, jotka edunvalvontavaltuutuksesta tallennetaan holhousasioiden rekisteriin rekisterilain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi.

Pykälän *1 momentin* mukaan holhousasioiden rekisteriin tallennetaan tieto siitä, että valtuutetun toiminnan valvonta on edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 39 §:n 3 momentin nojalla lopetettu. Mainitussa säännöksessä säädetään tilanteesta, jossa valtuuttajalla ei ole enää Suomessa asuinpaikkaa eikä hänellä ole Suomessa sellaista omaisuutta, jota valtuutetun tulee hoitaa. Edunvalvontavaltuutetun valvonta voidaan tällaisessa tilanteessa lopettaa viranomaisen päätöksellä, vaikka edunvalvontavaltuus pysyy voimassa.

Pykälän *2 momentin* mukaan edunvalvontavaltuutuksesta tallennetaan lisäksi tieto siitä, jos valtuutus on vahvistettu vain osittain.

Pykälän säännökset vastaavat voimassaolevan edunvalvontavaltuutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (942/2007) 1 §:n 1 momentin 6 kohtaa sekä pykälän 3 momenttia. Säännösten siirtäminen nyt ehdotettuun valtioneuvoston asetukseen on perusteltua holhousasioiden rekisteriä koskevan asetustasoisen sääntelyn keskittämiseksi.

2 §. Rekisteriin merkitsemisen ajankohta. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tarkemmasta ajankohdasta, jolloin holhousviranomaisen on tallennettava edunvalvontaa tai edunvalvontavaltuutusta koskevat tiedot holhousasioiden rekisteriin.

Pykälän *1 momentin* mukaan holhousviranomaisen on ilmoituksen saatuaan viipymättä ja viimeistään ilmoituksen saapumista seuraavana arkipäivänä huolehdittava ilmoituksessa olevien tietojen tallentamisesta holhousasioiden rekisteriin.

Pykälän *2 momentin* mukaan 1 momentissa säädettyä aikarajoitusta on sovellettava myös silloin, kun holhousviranomaisen itse määrää edunvalvojan holhoustoimesta annetun lain 12 §:n nojalla tai kun holhousviranomaisen ratkaisulla muutetaan asiantilaa, josta on tehty rekisteriin merkintä. Lainvoimaisuutta edellyttävästä päätöksestä tallennetaan tiedot vasta päätöksen saatua lainvoiman.

Pykälä vastaa olennaisin osin voimassa olevan tietojen merkitsemisestä holhousasioiden rekisteriin annetun oikeusministeriön asetuksen (238/2011) 4 §:ää. Pykälän 1 momentin lakiviittauksia on kuitenkin täydennetty ja ne on ajanmukaistettu. Säännösten siirtäminen nyt ehdotettuun valtioneuvoston asetukseen on perusteltua holhousasioiden rekisteriä koskevan asetustasoisen sääntelyn keskittämiseksi.

3 §. Voimaantulo. Asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan samanaikaisesti Digi- ja väestötietoviraston eräistä henkilörekistereistä annetun lain kanssa eli 1.1. 2020.

Asetuksella ehdotetaan kumottavaksi voimassa olevat valtioneuvoston asetukset maistraattien eräistä henkilörekistereistä (225/2005) ja edunvalvontavaltuutuksesta (942/2007) sekä oikeusministeriön asetus tietojen merkitsemisestä holhousasioiden rekisteriin (238/2011).

Valtioneuvoston asetus maistraattien eräistä henkilörekistereistä kumoutuu 1 päivänä tammikuuta 2020, kun sen valtuuttava laki maistraattien eräistä henkilörekistereistä kumotaan. Tältä osin ehdotettu kumoamissäännös on oikeustilaa selkeyttävä. Edunvalvontavaltuutuksesta annettu valtioneuvoston asetus ja oikeusministeriön asetus tietojen merkitsemisestä holhousasioiden rekisteriin ehdotetaan kumottavaksi, koska asetuksissa säädettyt asiakokonaisuudet on katsottu tarkoituksenmukaiseksi nostaa lailla säänneltäviksi tai keskittää nyt ehdotettuun uuteen asetukseen. Jälkimmäisen asetuksen osalta kumoamissäännös on lisäksi luonteeltaan oikeustilaa selkeyttävä, koska tässä asetuksessa säädettävät asiakokonaisuudet eivät enää 1.1.2020 alkaen kuulu mainitun asetuksen valtuuttavan holhous-toimesta annetun lain 95 §:n piiriin.

2. Avioliittoasetus

8 §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi teknisluonteisesti siten, että maistraatti korvataan Digi- ja väestötietovirastolla ja Ahvenanmaan valtionvirastolla. Molemmat viranomaiset voivat myöntää vihkimisoikeuksia momentissa viitatus avioliittolain 17 a §:n 2 momentin nojalla.

17 §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi teknisluonteisesti siten, että viittaus Väestörekisterikeskukseen korvataan Digi- ja väestötietovirastolla.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi teknisluonteisesti siten, että viittaus maistraattiin korvataan Digi- ja väestötietovirastolla.

18 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen 1 momentin viittaus maistraattiin korvataan Digi- ja väestötietovirastolla. Koska vihkimisoikeusrekisteriä koskeva sääntely on siirretty Digi- ja väestötietoviraston eräistä henkilörekistereistä annettuun lakiin, ehdotetaan momentissa olevaa viittausta päivitettäväksi vastaavalla tavalla. Vaikka Ahvenanmaan valtionvirasto on vihkimisoikeusrekisterin rekisterinpitäjä Digi- ja väestötietoviraston ohella, on tarkoituksenmukaista, että ministeriöiden ilmoitukset keskitetään lähetettäväksi vain Digi- ja väestötietovirastolle. Lisäksi pykälässä ehdotetaan ajanmukaistettaviksi momentissa viitattujen ministeriöiden nimet.

Pykälän 2 momenttiin sisältyvä ilmoitusvelvollisuus ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana, koska vihkimisoikeuksia myöntävät ja peruuttavat avioliittolain 17 a §:n 2 momentin ja 17 b §:n 2 momentin nojalla vain Digi- ja väestötietovirasto ja Ahvenanmaan valtionvirasto, jotka ovat itse vastuussa vihkimisoikeusrekisterin tietojen täsmällisyydestä ja päivittämisestä.

3. Valtioneuvoston asetus etu- ja sukunimistä

6 §. *Nimiasioissa käytettävät lomakkeet.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi teknisluonteisesti siten, että pykälässä oleva viittaus Väestörekisterikeskukseen muutetaan Digi- ja väestötietovirastoksi. Etu- ja sukunimilain 21 §:n mukaan Digi- ja väestötietoviraston tehtävistä säädetty koskee myös Ahvenanmaan valtionvirastoa, mutta valtioneuvoston asetuksessa voidaan säätää toimivallan jakautumisesta tästä poikkeavasti. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on, että lomakkeita koskeva toimivalta on keskitetty vain Digi- ja väestötietovirastolle. Sääntely vastaa nykyistä viranomaiskäytäntöä.

7 §. *Uudissukunimestä tiedottaminen.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi teknisluonteisesti siten, että pykälässä oleva viittaus maistraatin verkkosivuihin muutetaan Digi- ja väestötietoviraston verkkosivuiksi. Etu- ja sukunimilain 21 §:n mukaan Digi- ja väestötietoviraston tehtävistä säädetty koskee myös Ahvenanmaan valtionvirastoa, mutta valtioneuvoston asetuksessa voidaan säätää toimivallan jakautumisesta tästä poikkeavasti. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on, että uudissukunimen tiedottamista koskeva toimivalta on keskitetty vain Digi- ja väestötietovirastolle. Sääntely vastaa nykyistä viranomaiskäytäntöä.

8 §. *Toimivaltainen viranomainen.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi teknisluonteisesti siten, että voimassa olevaan pykälään sisältyvät viittaukset maistraattiin ja Väestörekisterikeskukseen muutetaan Digi- ja väestötietovirastoksi. Etu- ja sukunimilain 21 §:n mukaan Digi- ja väestötietoviraston tehtävistä säädetty koskee myös Ahvenanmaan valtionvirastoa, mutta valtioneuvoston asetuksessa voidaan säätää toimivallan jakautumisesta tästä poikkeavasti. Voimassa olevan asetuksen mukaan yksittäinen henkilö voi jättää pykälässä tarkoitettua ilmoituksen mille tahansa maistraatille ja vierassa valtiossa ilmoitus voidaan antaa myös Suomen edustustolle. Edustustojen tulee toimittaa ilmoitus Väestörekisterikeskukselle. Jotta yksittäisten henkilöiden asiointimahdollisuus säilyy entisenlaajuisena, yksittäisiä henkilöitä koskevaan säännökseen on lisätty selvyyden vuoksi Digi- ja väestötietoviraston ohella myös Ahvenanmaan valtionvirasto. Edustustojen ilmoitukset ehdotetaan toimitettavaksi keskitetysti Digi- ja väestötietovirastolle.

4. Valtioneuvoston asetus eräistä toimenpiteistä ja asiakirjoista isyysasioissa

2 §. *Isyyden vahvistamista ja kumoamista koskevan päätöksen tiedoksianto.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi teknisluonteisesti siten, että pykälän viittaukset maistraattiin muutetaan Digi- ja väestötietovirastoa koskeviksi viittauksiksi. Isyyslain 27 §:stä johdetaan, että velvollisuus lähettämistä koskee myös Ahvenanmaan valtionvirastoa.

5. Valtioneuvoston asetus ulkomaisten yleisten asiakirjojen laillistamisvaatimuksen poistamisesta tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta

1 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että viittaukset maistraattiin ja Ahvenanmaan lääninhallitukseen poistetaan ja viittaus korvataan lakiviittauksella päivitettyyn julkisesta notaarista annetun lain (420/2014) 1 §:ään.

6. Valtioneuvoston asetus kuulutusrekisteristä

7 §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi teknisluonteisesti siten, että momentissa oleva viittaus maistraatteihin muutetaan Digi- ja väestötietovirastoksi ja Ahvenanmaan valtionvirastoksi.

7. Rikosrekisteriasetus

16 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi teknisluonteisesti siten, että pykälän viittaus Väestörekisterikeskukseen muutetaan viittaukseksi Digi- ja väestötietovirastoon.

8. Valtioneuvoston asetus oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta

1 §. Pykälässä ehdotetaan kumottavaksi valtioneuvoston asetus oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta (755/2005). Asetus tuli tarpeettomaksi, kun sen korvaava valtioneuvoston asetus oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta ja lääketieteellisestä selvityksestä (1276/2015) tuli voimaan 1.1.2016.

2 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi asetuksen voimaantulosta.

4. Voimaantulo

Asetukset ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020 eli samanaikaisesti Digi- ja väestötietoviraston perustamista koskevan lainsäädännön kanssa.

5. Vaikutukset

Ehdotettu asetus holhousasioiden rekisteristä täydentää Digi- ja väestötietoviraston eräistä henkilörekistereistä annettuja säännöksiä. Muilla ehdotetuilla asetuksilla toteutetaan Väestörekisterikeskuksen, maistraattien ja Itä-Suomen aluehallintovirastossa toimivan maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikön tehtävien uudelleenorganisoinnista aiheutuvat välttämättömät tekniset asetustason muutostarpeet.

Ehdotetuilla asetuksilla ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

6. Asian valmistelu

Asetusehdotukset on valmisteltu virkamiestyönä oikeusministeriössä.

[Valmistelun aikana on kuultu... Mainittujen tahojen lisäksi on ollut mahdollisuus lausua asetusluonnoksista myös kirjallisesti järjestetyn lausuntokierroksen aikana.

[Asetusehdotukset on tarkastettu oikeusministeriön lainvalmisteluosaston laintarkastusyksikössä.]